

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ТЕХНОЛОГІЙ ВІД ЗАСТОСУВАННЯ НОВОЇ ТЕХНІКИ В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ.

В умовах жорстокої конкуренції жодне агропромислове підприємство не зможе довго ефективно розвиватися та існувати, якщо не вноситиме удосконалень у свою виробничу діяльність. В результаті впровадження у виробництво сучасних зразків нової техніки та технологій суттєво підвищується якість виконання механізованих технологічних процесів і операцій та удосконалюються методи організації виробничої діяльності підприємства. Впровадження нових зразків технічних засобів здійснюється, як правило, за такими основними напрямками [1]:

- освоєння нових зразків техніки та модернізація способів отримання с/г продукції;
- впровадження у виробництво нових технологій, машин, обладнання, інструменту та матеріалів;
- використання інформаційних технологій та нових способів виробництва продукції;
- застосування та вдосконалення нових прогресивних методів, засобів та правил організації та управління виробничими процесами.

Завдання комплексного впровадження, вдосконалення техніки та організації агропромислового виробництва безпосередньо пов'язуються із запитами і потребами ринку агропримислової продукції. Ці питання вирішуються інженерами, маркетологами та економістами, які розробляють стратегію розвитку аграрного підприємства та його технічну політику стосовно використання машин і механізмів. На основі цієї сформованої політики визначаються напрями технічного розвитку напряму виробництва та сектор ринку, на якому агропромислове підприємство збирається закріпитися. Економічна оцінка ефективності впровадження зразків нової техніки та технологічних рішень щодо виробництва у теоретичному аспекті не відрізняється від загальної методології економічного обґрунтування інвестиційних вкладень. Особливості цієї оцінки в ряді типових випадків викликана тим, що витрати на такі проекти не вимагають суттєвих вкладень при цьому період реалізації такого проекту не тривалий (1...2 роки) і направлений на оцінку доцільності впровадження нових розробок та зводиться до зіп'ясування показників базової (діючої) техніки або технології та нововведень. Проте, використання сучасних досягнень у галузі нової техніки та технологій виробництва має важливе значення для розвитку агропромислового виробництва. Тим часом, створення та впровадження нових зразків техніки пов'язане із значними матеріальними та капітальними витратами матеріальних ресурсів, тому доцільність розробки і впровадження видів нової техніки, а також їх використання в умовах конкретного агропромислового виробництва завжди потребують техніко-економічного обґрунтування. Техніко-економічне обґрунтування створення та впровадження нових зразків техніки та нових технологічних процесів у кожному виробничому агропромисловому підприємстві має свої особливості, які базуються специфіці виробництва. При цьому існують загальні методичні положення техніко-економічної оцінки та обґрунтування ефективності впровадження нових зразків техніки та технологій. До зразків нової техніки та технологій, що впроваджуються у агропромислове виробництво, належать такі [2]:

1. Нові зразки техніки для конкретного агропромислового підприємства, що відповідають сучасним науково-технічним вимогам, що використовуються та потребують адаптації до конкретного виробництва.

2. Конструктивно нові технічні засоби, які не мають аналогів. Створення та впровадження їхнього серійного виробництва потребує суттєвих капітальних вкладень та затрат часу (5...8 років).

3. Модернізовані технічні засоби, які відповідають сучасним науково-технічним вимогам. Ці види технічних засобів можуть розроблятися на основі зразків технічних засобів, які вже діють. Даний напрямок впровадження нової техніки є найпоширенішим для аграрних підприємств.

4. Нові чи удосконалені механізовані технологічні процеси на базі нових технічних засобів.

Доцільність впровадження нових зразків технічних засобів оцінюється за величиною терміну окупності необхідних капітальних вкладень або річного економічного ефекту, який буде отримано при використанні нової техніки або сучасних технологій.

Нормативний коефіцієнт ефективності нової техніки встановлюється за рівнем оптимального терміну окупності витрат її впровадження у виробництво. В цілому, в світовій практиці прийнято, що термін окупності має складати не більше 5 років, а для вітчизняних зразків нової техніки нормативний коефіцієнт економічної ефективності встановлюється на рівні не вище 7...8 років. Виходячи з вищесказаного, нормативний коефіцієнт ефективності впровадження нової техніки для аграрного виробництва в розрахунках може прийматися в межах 0,15...0,20. Якщо впровадження зразків нової техніки забезпечує, як зниження поточних витрат її експлуатації в порівнянні із зразками базової (існуючої) техніки для отримання додаткового результату, як збільшення прибутку чи доходів агропромислового підприємства також необхідно враховувати при розрахунках ефективності.

Термін окупності зразків нової техніки може визначатися за типовими методиками з використанням простих методів розрахунків. Оптимальним вважається той варіант техніки за якого термін окупності буде мінімальним.

Головною метою оцінки ефективності застосування зразків нової техніки являється обґрунтування її конкурентної спроможності. Вона передбачає виконання двох основних вимог для впровадження, як повне відшкодування (окупність) вкладених коштів та отримання прибутку, розмір якого виправдовує відмову від будь-якого іншого способу використання ресурсів.

Техніко-економічна оцінка ефективності застосування зразків нової техніки завжди спрямована на визначення потенційних можливостей зразків нової техніки для забезпечення необхідного або очікуваного рівня прибутковості. Техніко-економічна оцінка спрямована на вибір видів витрат на зразки нової техніки.

У процесі розробки проекту застосування зразків нової техніки також проводиться оцінка його наслідків, а також витрат, які пов'язані із соціальними заходами та охороною навколишнього середовища, створенням чи збереженням робочих місць, покращенням умов праці та ін.

При розробці показників ефективності застосування зразків нової техніки слід враховувати кінцеву мету, заради якої здійснюється її розробка і впровадження. Для визначення ефективності даних науково-технічних рішень має використовуватися наступна система узагальнюючих показників [3]:

1. Показники підвищення ефективності використання праці від запровадження зразків нової техніки (темپ приросту продуктивності праці від впровадження зразків нової техніки, економія чисельності працівників від використання зразків нової техніки, приріст чистої (товарної) продукції та прибутку, економія фонду заробітної плати від використання зразків нової техніки);

2. Узагальнюючі показники економічної ефективності науково-технічних заходів, що забезпечують зв'язок із узагальнюючими показниками ефективності аграрного виробництва (темپ приросту ефективності від впровадження зразків нової техніки чи ефективності від впровадження нової техніки чи зниження собівартості, приріст випуску товарної (чистої) продукції за рахунок ефективного впровадження зразків нової техніки, економія витрат праці внаслідок впровадження зразків нової техніки чи економія від зниження собівартості, приріст прибутку з допомогою зниження витрат виробництва від застосування зразків нової техніки);

3. Показники підвищення ефективності роботи основних фондів, використаних при нововведенні (економія витрат на амортизацію впровадження зразків нової техніки, приріст

прибутку та товарної продукції за рахунок економії витрат на амортизацію внаслідок впровадження зразків нової техніки);

4. Показники підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів від запровадження зразків нової техніки (підвищення матеріаловіддачі при виробництві конкретних видів продукції за допомогою впровадження зразків нової техніки, зниження матеріальних витрат від впровадження зразків нової техніки, приріст чистої (товарної) продукції та прибутку за рахунок підвищення матеріаловіддачі та зниження матеріальних витрат від впровадження зразків нової техніки).

Запропонована система показників досить ємно і повно характеризує ефективність застосування зразків нової техніки під час агропромислового виробництва конкретних видів продукції (робіт чи послуг). Дана система дозволяє узгодити план впровадження зразків нової техніки з метою оцінки ефективності аграрного виробництва та здійснення контролю над ефективністю запровадження нової техніки. У процесі проведення оцінки ефективності важливо визначити вплив, який надало впровадження зразків нової техніки на ефективність виробничої діяльності підприємства в цілому. Для цього використовуються узагальнюючі показники ефективності впровадження зразків нової техніки, а саме: темп приросту ефективності виробництва в цілому по підприємству від впровадження зразків нової техніки; приріст випуску товарної продукції підприємством від запровадження зразків нової техніки; економія затрат праці по підприємству від запровадження зразків нової техніки; ефективність капітальних вкладень по підприємству від впровадження зразків нової техніки; рентабельність вкладень від впровадження зразків нової техніки; приріст прибутку на підприємстві від впровадження зразків нової техніки; ефективність виробництва нових видів продукції підприємством; показники підвищення ефективності використання праці на підприємстві від впровадження зразків нової техніки; показники підвищення ефективності використання вкладень підприємства від впровадження зразків нової техніки; показники підвищення ефективності використання ресурсів підприємства від впровадження зразків нової техніки та інші. Економія витрат праці за час використання зразків нової техніки обґрунтовується на основі даних про ціну на одиницю, обсяг виробництва конкретних видів агропромислової продукції, затрати праці на виробництво продукції до і після впровадження зразків нової техніки. Основний узагальнюючий показник ефективності науково-технічних заходів - темп приросту ефективності виробництва конкретних видів агропромислової продукції від впровадження зразків нової техніки - відображає випередження темпів приросту випуску даної агропромислової продукції над темпами приросту затрат на її виробництво або темпи скорочення праці на виробництво одиниці продукції. Узагальнююча оцінка ефективності від впровадження зразків нової техніки проводиться на основі даних, які відображають ефект від впровадження. Це дає можливість визначити ступінь ефективності виконання завдання по впровадженню зразків нової техніки та вивчити тенденції його зміни та динаміки.

Зазвичай результати техніко-економічної оцінки ефективності впровадження зразків нової техніки враховують визначення масштабів його впливу на показники, що характеризують ефективність господарської діяльності. Таку оцінку необхідно проводити за всіма групами показників: за групою узагальнюючих показників ефективності впровадження зразків нової техніки на використання трудових ресурсів, вкладень основних виробничих фондів, витрат на амортизацію та матеріальних витрат. Оцінка ефективності впровадження зразків нової техніки дозволяє аграрним підприємствам як найретельніше планувати свою подальшу виробничу діяльність і приймати оптимальні управлінські рішення. Підвищення ефективності агропромислового виробництва залежать передусім від повноти впровадження зразків нової техніки, що надає можливість технічної переозброєності підприємства та підвищення техніко-економічного рівня виробництва с/г продукції. Ефективність впровадження зразків нової техніки також полягає в тому, щоб встановити причини, які впливають на відхилення фактичних значень показників ефективності.

Таким чином, впровадження зразків нової техніки та оцінка ефективності її впровадження є дуже важливими для ефективної діяльності агропромислового підприємства, а саме:

- впровадження зразків нової техніки у виробництво дозволяє знизити собівартість с/г продукції, а це значить збільшення прибутку виробничого підприємства;

- впровадження зразків нової техніки у виробництво дозволяє менеджменту підприємства приймати найбільш оптимальні та актуальні управлінські рішення, щодо подальшої виробничої діяльності підприємства;

- результати техніко-економічної оцінки використовуються для розробки управлінських рішень, які спрямовані на усунення недоліків та для оцінки роботи функціональних служб і відділів, які впроваджували дані науково-технічні заходи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрійчук В. Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, аналіз [Текст] / В. Г. Андрійчук: монографія, 2-е вид. без змін. – К. : КНЕУ, 2006. – 292 с.

2. Економіка сільського господарства: навч. посіб. / В.К. Збарський, В.І. Мацибора, А.А. Чалий та ін.; за ред. В.К. Збарського, В.І. Мацибори. – К.: Каравела, 2009. – 264 с.

3. Малік М.Й. Конкурентоспроможність аграрних підприємств: методологія і механізми: монографія / М.Й. Малік, О.А. Нужна. – К.: Інститут аграрної економіки, 2007. – 270 с.